

KORIOLAN

SHAKESPEARE — POSLOVENIL OTON ŽUPANČIČ

Odlomek iz tretjega prizora petega dejanja.

Iz Rima pregnani Koriolan se je zvezal z Volski in njihovim vodjo Aufidijem ter hoče z njimi naskočiti Rim. V svojem šotoru zatrjuje Volskom svojo zvestobo, ko se približajo v žalnih oblekah njegova žena Virgilija, njegova mati Volumnija, ki drži za roko mladega Marcija, njegovega sina, Virgilijina prijateljica Valerija in njihovo spremstvo.

Koriolan:

Za nadaljnje sle in prošnje
od mesta ali od prijateljev
poslej bom gluha. — Ha, kakšen hrup je to?
Me skušajo, da bi umaknil besedo
ta hip, ko sem jo dal? Ne umaknem je! —
Sprej žena, in za njo častitljivi kalup,
ki oblikoval je moj život; ob njej
vnuk nje krvi. Toda proč, ginjenost!
Razdri pravica rodna se in vez!
Neupogljivost bodi moja čednost.
Kaj ta priklon mi, te golobje oči,
ki zanje bog po krivem bi prisegel?
Topim se, nisem iz prsti čvrstejše
ko drugi. Moja mati sklonjena:
kot bi Olimp ponižno pripogibal
se pred krtino; in moj sinek zre
z očesom milim, iz njega narava
kriči: »Ne odklanjaj!« Volški plug in brana
razrij Rim in Italijo; jaz ne vdam
po gosje glasu se krvi, stal bom
kakor da človek sam je stvarnik svoj
in nič ne ve za rod.

Virgilija:

Gospod, moj mož!

Koriolan:

Z očmi zdaj gledam drugimi ko v Rimu.

Virgilija:

Bol, ki tako nas kaže spremenjene,
te misli ti budi.

Koriolan:

Kot slab igralec
pozabil sem ulogo, zgrešil nit,
da me je čisto sram. Ti srce moje,
oprosti, da sem trd; zato pa reči
ne smeš: »Oprosti Rimu«. — O, poljub,
dolga kot pregnanstvo, sladek kot osveta!
Res, pri Junoni, ta poljub, predraga,
imam od tebe, ustnice so ga
mi ohranile čistega. O Bog, čebljam,
in nisem še najžlahtnejše vseh mater

pozdravil: vgrezni se mi v tla, koleno,
in globlje vanje vtisni spoštovanje,
nego kolena drugih vseh sinov.

Volumnija:

O vstani blagrovan!
In jaz na trdi kámeni blazini
klečim pred tabo; kažem spoštovanje,
doslej ves čas neznano med otrokom
in materjo. (Poklekne.)

Koriolan:

Kaj, kaj je to? Na tleh
pred mano, pred negodnim svojim sinom?
Tedaj kremenje s puste naj obale
napada zvezde; naj uporni vetri
z vrhovi ceder sonce bičajo:
nič nemogoče ni, če jim je igra
to, kar ne more biti.

Volumnija:

Ti si moj bojnič,
jaz sem te pomagala oblikovati.
Poznaš to žensko?

Koriolan:

Publikolova plemenita sestra,
luna nad Rimom, čista kakor sveča
iz najbolj belega snegá, primrzla
na hram Dijanin: zdrava mi, Valerija!

Volumnija (pokaže na mladega Marcija):

To boren le posnetek je po tebi,
ki morda v izpolnitvi zrelih let
se izkaže ves kot ti.

Koriolan:

Vojaški bog
v soglasju z višnjim Jupitrom navdihni
te z blagomiselnostjo, da se skažeš
sramoti neranljiv in sredi bojov
stojiš svetilnik, vihram kljubujoč,
rešitev njim, ki ozirajo se k tebi!

Volumnija:

Poklekni, mali!

Koriolan:

To je moj vrli sin.

Volumnija:

On, tvoja žena, ta gospa in jaz
prošnjiki smo pred tabo.

Koriolan:

Prosim, nehaj:
če ne, pa, preden prosiš, pomni to:
kar sem zarekel se, da ne dovolim,
ni tebi odklonjeno. Ne prosi me,
naj vojsko razpustim, ali pogajam
se z obrtniki rimskimi; ne očitaj mi
brezčutnosti: ne skušaj pomiriti
mi srda in osvete s svojimi
hladnejšimi razlogi.

- Volumnija: O, nič več, nič več!
S tem praviš, da nam ne dovoliš nič.
Saj nimamo prositi razen to,
kar že odbijaš: a prosili bomo,
da, če prošnjo zavrneš, pade graja
na tvojo trdosrčnost: torej čuj nas.
- Koriolan: Aufidij, Volski, pazite: iz Rima
ne maram nič skrivaj. Kaj prosite?
- Volumnija: Tudi če bi molčali, naša oprava
bi pričala in naš obraz, kako
živimo, ker si izobčen. Glej: si videl
kdaj ženske že nesrečnejše od nas?
Pred tabo naj bi nam oči rosile
vesele solze, srce plalo v slasti,
pa plačemo in trepetamo v strahu,
ker mora mati, žena, dete zreti,
kako sin, mož in oče domovini
drobovje trga. — In uboge nas
najbolj tvoj bije srd: ti nam bogove
moliti braniš: to sladkost, ki vsi jo
uživajo, le mi ne: saj kako naj,
kako, joj, molimo za domovino,
kot je dolžnost, in pa za tvojo zmago,
kot je dolžnost, ko, ah, zgubimo drago
dojnico domovino, ali tebe,
naš v domovini lek. Neogibno zlo
zadene nas, na katerokoli stran
se nam izpolni želja: ali boš
uskok in izdajalec zvezan gnan
po naših cestah, ali zmagoslavno
teptal boš grobljo svoje domovine
in nosil palmo, ker si kot junak
prelil kri svoje žene in otrók.
Saj jaz, sin moj, ne maram čakati
izida vojne: če te ne prenagnem,
da rajši mil boš za obe plati,
kakor da htel bi eno vgonobiti,
ne boš smel naskočiti domovine,
ne boš, če ne čez materin život,
ki te rodil je na ta svet.
- Virgilija: Da, in čez mojega, ki ti je dal
tu tega sina, da ti ime ohrani
večno živó.
- Mali Marcij: Čez mojega pa ne;
zbežim, in ko bom velik, se bom bil.
- Koriolan: Da srce se v mehko ne stopi,
ne glej otroku, ženski ne v oči.
Predolgo že sedim. (Vstane.)

Volumnija:

Ne, ne, tako ne smeš od nas.
 Če nam bi prošnja merila na to,
 češ reši Rim s tem, da uničiš Volske,
 katerim služiš, bi nas kleti smel,
 ker trujemo ti čast: ne, naša prošnja
 je, da ju spravi oba: da Volski mogli
 bi reči: »To smo milost izkazali!«
 in Rimci: »Mi smo jo sprejeli!« oboji
 pa vzklikali bi tebi: »Slava ti
 za ta tvoj mir.« Sin silni, vojne izid
 je negotov, gotovo je pa to:
 če Rim zavzameš, bo dobiček ves
 od tega ta, da se te prime ime,
 ki vekomaj ga spremljala bo kletev,
 in pisano bo: »Žlahten bil je mož,
 s pohodom zadnjim pa je zbrisal vse,
 uničil domovino; njega ime
 bo strah bodočnosti.« Povej mi, sin:
 gnal si za plemenito se častjo,
 posnemati milino htel bogov,
 ki z gromom trgajo prostrani zrak,
 nato pa blisk zamenjajo s strelico,
 ki hrast samo razkolje. Kaj molčiš?
 Mar vredno je odličnega moža,
 žalitev vedno se spominjati?
 Govori, hči: ni mar mu za tvoj jok.
 Govori, dete: ti morda
 ga s svojo nebogljenostjo bolj ganeš
 kot mé z razlogi. Sin noben na svetu
 ni bolj obvezan svoji materi;
 pa me pusti, da tukaj besedičim
 kot ženska v kladi. Svoje žive dni
 bil nisi s svojo materjo prijazen,
 ko ona, vboga koklja, ki si ti ji
 edino pišče bil, te je vabila
 na vojne, pa priklicala domov
 obdanega s častjo. Reci, da prosim krivo,
 in me odpahni: če pa ni tako,
 si nespoštljiv, in boj se božje kazni,
 ker materi odrekaš to ljubezen,
 ki ji od sina gre. Proč se obrača:
 zdaj, ženske, na kolena:
 osramotimo ga s ponižanjem.
 Imenu Koriolan gre več ponosa
 kot našim prošnjam milosti. Še enkrat:
 na tla, in konec: potlej gremo v Rim,
 da umremo med sosedi. Daj, poglej nas:
 to dete, ki ne zna povedati, kaj hoče,
 kleče dviga roké po našem zgledu

in našo prošnjo bolj krepko podpira,
kakor jo moreš ti zavračati.

Zdaj pojdimo:

tega moža rodila je Volščanka;
ženo ima v Koriolih; to dete
mu je podobno samo po naključju.
Toda odslovi nas: jaz bom molčala,
dokler nam mesta ne zajmo plameni,
potem bom rekla kaj.

(Koriolan jo molče prime za roko.)

Koriolan:

O mati, mati!

Kaj si storila? Glej, nebo se odpira,
bogovi zro na nas in se smejo
neznanskemu prizoru. Mati, mati, o!
Zmago si srečno priborila Rimu,
a sina — o verjemi to, verjemi! —
njega premagala si preokrutno,
če ne kar smrtno. A naj se zgodi.
Aufidij, v pošten boj ne morem iti,
a vgoden sklenem mir. Bi bil, Aufidij,
namestu mene mater manj poslušal
ali ji manj dovolil, kaj, Aufidij?

Aufidij:

Ganjen sem bil.

Koriolan:

Prisegel bi na to:

in res ni mala reč, če moje oko
v sočutju se topi. Toda, prijatelj,
kak skleneš mir? Svetuj mi: jaz ne grem
nad Rim, nazaj grem z vami, in te prosim,
podpiraj me pri tem. O mati, žena!

Aufidij (zase):

Vesel sem, da si usmiljenje in čast
razdvojil v sebi: iz tega ustvarim
si spet nekdanjo srečo.

(Ženske mahajo Koriolanu.)

Da, takoj.

(Volumniji in Virgiliji.)

A pijmo prej, potlej domov vzemite
boljši dokaz, kot le besede, ki ga
s pogoji vgodnimi podpišemo.
Stopimo noter. Morali, gospe,
graditi bi vam templje: meči vsi
Italije in vseh zaveznikov
bi ne bili dosegli tega mira.

(Odidejo.)